

Несприятливі умови життя і виховання ведуть до появи затримки психічного розвитку дітей, які в подальшому не тільки не дозволяють дитині успішно навчатися в школі, але і, в особливо складних випадках, ставлять під удар його здоров'я. Діти страждають патологічною збудливістю, незібраністю, скаржаться на головний біль, блювоту, погано сплять, не можуть впоратися з простими розумовими завданнями і, поряд з цим, серйозно порушують норми поведінки в дитячому садку чи школі. Діти з ЗПР всіма видами діяльності віддають перевагу іграм, характерні для молодших, уникають спілкування з товаришами і більш старшими дітьми, не доводять до кінця розпочату справу, бувають примхливі. У них не сформовані пізнавальні потреби. Ці діти не люблять книги, заняття, не виявляють інтересу до навколишнього. Саме несприятливі умови життя і неправильне виховання створюють певні передумови для появи і закріплення таких негативних якостей, як жорстокість, жадібність, брехливість, які лежать в основі антигромадської і навіть кримінальної поведінки особистості в більш старшому віці [2].

Список використаних джерел

1. Соціальна педагогіка: теорія і практика: Підручник / За ред. І.Д. Звереві - К. : Центр навчальної л-ри, 2006. – 316 с.
2. Трубавіна І. М. Соціальний супровід неблагополучної сім'ї / І.М. Трубавіна. - К. : ДЦССМ, 2003. - 208 с.

УДК 373.29.373.3(043.2)

Черепаня Наталія Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти,
Маслей Оксана Іванівна,
магістр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Під поняттям наступності у роботі дошкільної і початкової ланки системи освіти розуміють таку систему роботи, яка спрямована на підготовку дитини до умов шкільного навчання та врахування того рівня її розвитку, з яким вона прийшла до школи, опора на нього.

А. Богуш вважає, що наступність – це обізнаність класоводів з програмами і методиками навчання і виховання дітей в дошкільному навчальному закладі освіти, результатами розвиненості, навченості й вихованості дітей за всіма розділами програми і врахування їх у подальшій роботі початкової школи.

Перспективність – це погляд знизу вгору, це обізнаність педагогів дошкільної ланки освіти з програмами і технологіями навчання і виховання

учнів початкової школи, це той показник, який дає змогу визначити адекватні віку орієнтовні показники засвоєння дошкільниками знань, умінь і навичок, рівень розвиненості і вихованості дитини [1, с. 58].

Провідною функцією наступності є забезпечення ліричного (за термінологією Л. Виготського) розвитку дитини впродовж перехідних вікових періодів. Саме наступність запобігає кризові явища у психічному розвитку особистості.

Реалізації принципу наступності на сьогодні в значній мірі сприяє обов'язковість підготовки дитини до школи, яка може здійснюватися різними шляхами:

- через систему дошкільної освіти;
- через організацію занять з дітьми, які не охоплені суспільним дошкільним вихованням, у недільних школах або впродовж місяця заздалегідь до початку навчального року.

Сьогодні змінюються функції дошкільних закладів. Нова роль дошкільного закладу визначається як потребою підготовки дітей до навчання за чинними шкільними програмами, так і виявленими потенційними можливостями сучасних дітей до більш високого рівня інтелектуальної діяльності.

Яким же чином реалізовано принцип наступності і перспективності між першим, дошкільним дитинством, і другим - навчанням дітей у початковій школі?

Як зазначають А. Богуш, О. Савченко та ін., не прослідковується принцип наступності й перспективності у змісті виховання і навчання дітей і учнів у державних стандартах освіти, її дошкільної початкової ланок. Кожний із розроблених документів є вагомим доробком учених і заслуговує на схвалення. Натомість жодний із них не враховує ні досягнення в розвитку, навчанні і вихованні дітей перших 6 років, ні перспектив того, що вони будуть мати у другому дитинстві. Та це й не дивно, оскільки відвідування дошкільних закладів дітьми 5-6 років не є обов'язковим, це зумовлює початкову школу починати навчання майже з нуля. Програми і підручники 1 класів не містять рівня розвитку дітей 6 років, а це цілий період першого дитинства. Варіативні програми дошкільних закладів не враховують програм початкової школи. Як наслідок - окремі змістові лінії навчання і виховання у дошкільників переобтяжені складними і непотрібними для цього віку "ЗУНами", у шкільних програмах передбачено цей матеріал у 2-3 класах. Відсутня наступність і перспективність у взаємовідносинах у системі "вихователь - дитина", "дитина - вихователь" і "вчитель - учень", "учень - вчитель", особливо небезпечним є відсутність такої спадкоємності у взаємовідносинах з шестилітками [1, с. 60].

А. Богуш вважає, що наступність між дошкільною ланкою і початковою повинна передбачати успадкування школою системи взаємовідносин "педагог - дитина", "дитина - педагог", діяльнісного й комунікативного аспектів життя дитини на його дошкільному етапі [1, с. 58].

Діяльнісний аспект передбачає збереження унікальної провідної

діяльності дошкільного віку з поступовим її ускладненням і ліричним переходом до нової, більш складної навчальної діяльності, яка вимагає від дитини довільності всіх психічних процесів.

Комунікативний аспект передбачає збереження на перших етапах навчання особистісно-інтимного спілкування вчителя з учнями, це лагідно-довірливе, гуманне ставлення до дитини, яка щойно ввійшла в новий колектив, вступила в нову соціальну позицію, що зветься "учень", "школяр". І поступово підводить дитину до усвідомлення її нової соціальної позиції, в якій змінюється система взаємовідносин "дитина - вихователь", що була панівною на етапі дошкільного дитинства, на пріоритетність системи "вчитель - учень" із поступовою орієнтацією випускників дошкільних закладів на особистість учителя як стрижня особистісно-ділового спілкування у шкільному навчанні.

Отже, наступність і перспективність розвитку особистості дитини впродовж двох перших періодів дитинства (дошкільної і початкової ланок) передбачає зміну типів сумісної діяльності дитини і дорослого.

Виокремлюють три типи сумісної діяльності дитини і дорослого, які по-різному впливають на психічний розвиток дитини [2, с. 52].

Перший тип – репродуктивний, побудований на інструктивно-виконавських початках. Дорослий для дитини виступає тільки як носій соціально заданої суми «ЗУНів», яку дитина обов'язково повинна засвоїти шляхом копіювання і наслідування під безпосереднім контролем педагога.

Другий тип сумісної діяльності – квазієвристичний. Дорослий залишається носієм «ЗУНів», натомість намагається створити квазіпроблему для дитини, він наштотує дитину на ті способи вирішення навчального завдання, які сам добре знає. І в середині означеного типу сумісної діяльності також не виникає справжнього спілкування дитини з дорослим.

Насамкінець третій, розвивальний тип сумісної діяльності, який передбачає відкриту проблемність як для дитини, так і для педагога, виникає ситуація невизначеності, пошук шляхів її вирішення, що зумовлює обов'язково розвивальне спілкування між педагогом і дитиною, формування здібностей, які були відсутніми як у дитини, так і в педагога. Таке розвивальне спілкування призводить до саморозвитку, до формування творчої особистості як дитини, так і педагога. За цим типом дієвою є формула: "Робимо разом", "Роби зі мною", "Роби краще за мене", що відповідає гуманістичній парадигмі освіти.

Отже, наступність та перспективність повинні передбачати орієнтацію і вихователів дошкільних закладів, і вчителів - класоводів на третій, розвивальний тип - сумісну діяльність з дітьми, який враховує вікову дитячу індивідуальність, спонукає її до творчого самовиявлення, зберігає унікальність і самотність дошкільного дитинства, забезпечує ліричний, безкризовий перехід дошкільника у позицію особистості другого дитинства і водночас віддзеркалює розвивальний характер освіти [2, с. 33].

Розглянуті нами чинники – наступність, перспективність – це педагогічний аспект неперервності освіти і підготовки дітей дошкільної ланки до навчання в початковій школі. Водночас не можна стверджувати про

ефективну, повноцінну підготовку дітей до навчання у школі, якщо не враховувати її психологічного аспекту, тобто стану внутрішньої готовності дитини до переходу в нову соціальну позицію "школяр", у нову соціальну ситуацію розвитку "школа".

Список використаних джерел

1. Богуш А. Наступність дошкільної і початкової ланок освіти як педагогічна проблема // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2006. - № 2. – С. 58 - 61.

2. Калмикова Л. О. Сучасні проблеми наступності й перспективності та шляхи їх упровадження / Л.О. Калмикова // Дитинство: Наступність і перспективність. — Переяслав-Хмельницький, 2000. – С. 29-52.

УДК 373.2.015.31:17.035.3(043.2)

Черепаня Наталія Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти,
Раточка Ганна Іванівна,
бакалавр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет

УМОВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРЕСУ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Знайомлячись з дослідженнями різних років, ми звернули увагу, що проблема формування особистості дошкільників і проблема залучення їх до національної культури пов'язані з поняттям «інтерес». Багато психологів, педагогів (І.Д.Бех, Л.І. Божович, Л.А. Венгер, Н.Ф. Виноградова, Л.С. Виготський, А.В. Запорожець, Т.Г. Комарова, Н.Г. Морозова, В.С. Мухіна і ін.) вказують, що інтерес дитини сприяє вирішенню багатьох поставлених педагогічних завдань.

Інтерес володіє величезною спонукальною силою, примушує людину активно прагнути до пізнання, активно шукати способи і засоби задоволення «жадання знань». Тобто інтерес виникає у дитини або в результаті усвідомлення важливості значення даного об'єкту або новизни і оригінальності, або в результаті його емоційної привабливості .

В той же час, на думку Р.С. Немова, у інтереса є природжений механізм. Це орієнтовний рефлекс «Що таке?». Інтерес сприяє розвитку і збагаченню різноманітних естетичних і етичних відчуттів дітей. Оскільки інтерес пов'язаний з вольовими зусиллями, він є основою виховання цінних якостей особистості: цілеспрямованості, наполегливості. Інтерес сприяє розширенню кругозору дитини, міняє якості самих знань. Міцні знання є основою активності дитини, сприяють появі живого інтересу до діяльності. Між інтересом і діяльністю спостерігається двосторонній зв'язок: інтерес розвивається в

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>